

"נוהג מיטבי" לאבטחה בתקופת הקורונה

חגי ברעם ופרי נובוטני*

הרקע לכתיבת המסמך

בעולמות מקצועיים רבים, בפרט היכן שלא נקבע סטנדרט רגולטורי או חוקי לפעולה, נהוג לשתף, באופן התנדבותי, סטנדרט מוסכם ומקובל תחת הכינוי "Best Practice" או "נוהג מיטבי", בתרגום חופשי לעברית. נוהג כזה מסייע לעוסקים בדבר לנהוג לפי סטנדרטים מקצועיים נכונים ויש בו גם כדי להפחית את חבותם המשפטית.

מסמך זה הוא ניסיון לקבוע נוהג כזה במטרה לתת מענה לאתגרים הפוקדים את עולם האבטחה בתקופת נגיף הקורונה שכן רבים ממערכי האבטחה במדינת ישראל הופקדו גם על ניהול, או לכל הפחות ביצוע בפועל, של פעולות הנוגעות למאבק בנגיף.

את נגיף הקורונה החדש והמחלה שהוא מייצר שזכתה לשם COVID-19, אין צורך להציג אולם על האתגרים האבטחתיים שיוצרת המחלה והמענה לה ראוי להתעכב. לשם הנוחות יכונה הן המחלה והן הנגיף בשם "קורונה".

ככל הידוע במועד כתיבת מסמך זה, הקורונה היא מחלה המשפיעה על הריאות והפצתה מתבצעת על גבי נוזלי מערכת הנשימה (רוק, נזלת ודמעות) הבאים במגע, ישיר או עקיף, עם מערכת הנשימה של הנדבק. במטרה לצמצם את סיכויי ההדבקה נקבעו בחיקוק חובות מסוימים, המרכזיים, מבין אלו הרלוונטיים לעוסקים באבטחה, הנם:

- א. חובת חבישת מסיכה החלה על כל אדם היוצא מביתו, למעט חריגים מסוימים.
- ב. חובת שמירה על מרחק מינימלי בין אדם לאדם.
- ג. חובת מדידת חום ותשאול אודות תסמיני מחלה בכניסה למקומות ציבוריים.

לצד חובות אלו, נקבעו פעולות אחרות שעל גופים ציבוריים לבצע, ביניהן החובה לשמור על מרחק בתורים, ניהול כניסת מבקרים בהתאם למפתח של כמות מבקרים לשטח, אי הכנסתו של מי שאינו עוטה מסיכה ומניעת שירות ממנו, חיטוי משטחים מסוימים, הצבת עמדות חיטוי ידיים, והצבת שילוט בדבר חלק מחובות אלו.

העיסוק בנגיף הקורונה

כאמור, נבקש במסמך זה, לבחון האתגרים שמציאות חדשה זו מכתובה ודרכים להתמודדות עמם.

האחריות המשפטית

מבין אתגרים אלו, לא ניתן שלא לפתוח בשאלת האחריות המשפטית שכן כבר עתה ניתן להעריך כי החל מהזמן הנוכחי ובשנים שלאחר סיומה של המגיפה תוגשנה תביעות רבות מאוד, שעניינן אי נקיטת אמצעים מספיקים למניעת הדבקה על ידי מי שנבדקו בנגיף ו/או נדרשו להיכנס לבידוד בעקבות הדבקה של אחרים.

תביעות אלו תוגשנה על ידי עובדים, מבקרים בעסקים ומקומות ציבוריים, על ידי תלמידים שנדבקו בבתי הספר וכיוצא בזה, בטענה כי לא ננקטו צעדים מספיקים למניעת הדבקה ואל תביעות אלו יצטרפו בני משפחה וניזוקים נוספים במעגלי נזק שונים, שכולם הושפעו מהאירוע.

לאחריות זו, במישור האזרחי, תחת עולות הרשלנות, הפרת חובה חקוקה והפרת חוזה, עלולה להצטרף גם אחריות פלילית בגין מספר עבירות, ביניהן "מעשה העלול להפיץ מחלה", "גרם חבלה ברשלנות" (שכן מחלה עונה להגדרה של "חבלה" בחוק העונשין), ואפילו עבירות המתה שונות, מ"גרם מוות ברשלנות" ועד לעבירת ה"הריגה" במקרה ואדם ימצא, חלילה, את מותו עקב הדבקות במחלה.

אולם הקושי המשמעותי ביותר במימוש האחריות בנושא הקורונה נעוץ בעובדה כי משימת איפית "הנחיות הקורונה" על הבאים בשעריו של גוף זה או אחר אינה משימה של אנשי האבטחה על פי הגדרת תפקידם, הכשרתם, כישוריהם והידע המקצועי שלהם.

וכאן המקום לחזור ולהדגיש כי ההכשרה היחידה בה מחויבים כיום אנשי אבטחה, זו המתבצעת על פי הנחיות משטרת ישראל, אינה כוללת התייחסות כלשהי לעיסוק בתחום זה של מניעת תחלואה. ובמילים אחרות, בעוד שחלק ממנהלי האבטחה עוסקים בפעילויות נוספת, כאלה שאינן בתחום הנחיית המשטרה, הרי שלרוב אנשי אבטחה הכפופים להם עוסקים רק בתחום בו הוכשרו.

מימושה של אחריות זו מחייבת הבנה מעמיקה של תחום העיסוק, בשימת דגש על הסכנות והאיזמים הגלומים בו, הכרת החוק והרגולציה הקשורים בו והכרת הכלים והאמצעים המשרתים אותו.

קבלת אחריות על תחום הקורונה, שהנו עיסוק חדש עבור רוב רובם של מנהלי הבטחון, בוודאי לאורך זמן (להבדיל ממצב חירום המחייב לעשות כן באופן זמני), מחייבת, בראש ובראשונה הכרות מעמיקה עם תחום זה וגיבוש דרכי התמודדות עם הנדרש בו. נקיטה בצעדים הנדרשים על מנת לשלב את העיסוק בקורונה עם העיסוק באבטחה שעל אף המצב המורכב, נותר מאתגר ומחייב, כפי שהיה עד כה, מעצימה האחריות עוד יותר.

הטלת אחריות לטיפול בנושאי קורונה על המאבטחים מורכבת פי כמה: ראשית משום שהמשימה והאחריות הנלוות לה הוטלה עליהם שלא מבחירתם, ובעיקר משום שיש בביצוע משימה זו משום פגיעה מובנית במשימת האבטחה, שהיא משימתם העיקרית.

הגוף המנחה בתחום האבטחה, לא שינה, במועד כתיבת שורות אלו, את איומי הייחוס ודרכי ההתמודדות עמם, ואף לא הינחה באופן גורף כיצד לשלב בין שתי המשימות. (עם זאת, ידוע לנו כי במקרים רבים ניתנו מענים פרטניים, ע"י הגוף המנחה, לסוגיות הקשורות בהתאמת האבטחה למצב שנוצר).

משימה מורכבת זו, נופלת בנסיבות אלו על מנהלי הביטחון ועל המאבטחים.

צמצום ככל הניתן עיסוק בנושא הקורונה

בנסיבות אלו, (ולנוכח האתגרים המפורטים להלן) אנו סבורים כי רצוי מאוד כי מערך האבטחה לא יעסוק במטלות הקורונה במקביל לתפקידיו האחרים וכי על כל מנהל ביטחון לעשות כל מאמץ על מנת להביא לכך שהוא ובעיקר אנשיו לא יעסקו במטלות אלו, כפי שנעשה בארגונים רבים.

ועם זאת, ככל שעל אף הנימוקים כבדי המשקל נגד הדבר הוחלט להמשיך לעשות כן חשוב כי מנהל הבטחון יוודא כי הנהלת הגוף בו הוא מועסק מבינה לעומקם את הדברים ומקבלת את המשמעות של פגיעה אפשרית ברמת האבטחה ואת אחריותה לכך. בנוסף, על מנהל הבטחון לוודא כי ניתנים לו הכלים והידע הנחוצים לו על מנת לעמוד בכל דרישות החוק ביחס לעיסוק חדש זה וכן שיכתבו נהלי עבודה ברורים שיובאו לאישור דרגי ההנהלה.

יודגש כי על מנהל אבטחה, הסבור כי רמת האבטחה שהונחה לקיים ע"י המשטרה נפגעת כתוצאה מהעיסוק בקורונה לעדכן את גורם המשטרה הרלוונטי בנושא ולקבל הנחיות ביחס לכך.

עוד חשוב להדגיש כי אף אם יוחלט להטיל את העיסוק בתחום הקורונה על אנשי אבטחה, מומלץ מאוד כי משימות אלו תהיינה מצומצמות ככל הניתן, כי העוסקים בתחום יוכשרו לביצוע משימות אלו וכן כי יועמדו לרשות מערך האבטחה, אמצעים טכנולוגיים, במקום שניתן להיעזר באלו לשם החלפת המאבטחים או סיוע להם בביצוע משימות הקורונה (מדידת חום היא דוגמה מובהקת לתחום בו ניתן לעשות כן).

אתגרי האבטחה בתקופת הקורונה

בין האתגרים העומדים בפני העוסקים בביצוע פעולות אבטחה בעידן הקורונה, בוודאי במקום בו הוטל על מערך האבטחה לעסוק בנושא, ניתן למנות את הבאים:

- א. מסיכת הפנים - חבישת מסיכת פנים יוצרת קושי בפענוח שפת גופו של אדם, מקשה על זיהויו אל מול תעודה מזהה ומקשה על התקשורת עמו.
- ב. שמירת מרחק - הצורך בשמירת המרחק מקשה על תשאול אדם, על זיהויו ועל חיפוש בכליו.
- ג. צמצום מגע - הצורך לצמצם מגע עם חפצי נבדקים מקשה על עריכת חיפושים ותפיסת חפצים וכן יוצר קושי באחיזת תעודה מזהה לשם זיהויו של אדם.
- ד. עיכובים בכניסה – הצורך לבצע פעולות נוספות בתחום הקורונה, נוסף על פעולות האבטחה השגרתיות יוצר חשש להיווצרותם של תורים מחוץ למתקנים, דבר שיש בו כדי להשפיע על אבטחת הקהל, על חשיפתו לנגיף מקרב חולה המצוי בתור ועל היווצרותם של אירועי סדר ציבורי בקרב הממתנים בתור.

- ה. סמכויות בתחום הקורונה – הדרישה החוקית לנקוט בפעולות מסוימות, ביניהן הצורך לעטות מסיכה, למדוד חום, לשמור מרחק וכו' מחייבת הכרות מעמיקה עמן (כך למשל: פטורים מעטיית מסיכה) וכן מעלה חשש כי יהיה צורך הולך וגובר להתמודד עם סרבנות של חלק מהציבור לעמידה בהוראות אלו.
- ו. הפעלת טכנולוגיה תומכת – הפעלתה של טכנולוגיה, החל בפעולה פשוטה באופן יחסי, כמו הפעלה נכונה של מד חום נטול מגע ועד הפעלתן של מערכות מורכבות הכוללות פונקציות של זיהוי, דיווח, מדידת חום וכו', דורשות ידע ומיומנות.
- ז. איום בהדבקה – בין אם במסגרת אירועי סדר ציבורי או באופן עצמאי, כ"נשק" לצורך ביצוע מעשה שוד למשל (תופעה שנצפתה בשיא החשש מהדבקה בנגיף ה HIV), עלולים מאבטחים להיחשף למי שיאיים להשתעל או לירוק עליהם.
- ח. קושי בשימוש באמצעי ריסון – עם פרוץ מגיפת הקורונה הנחה קצין רפואה ראשי של משטרת ישראל להפסיק את השימוש בתרסיס הפלפל נוכח ההבנה כי הדבר צפוי להביא להפרשה מוגברת של נוזלי גוף.
- ט. שלמות מערך האבטחה – המגע ההדוק עם הציבור עלול לסכן את שלמותו של מערך האבטחה עצמו אשר רבים מאנשים עלולים למצוא עצמם בבידוד או חמור מכך, נבדקים בנגיף בעצמם ובכך לפגוע באבטחה של המתקן בתקופה מתוחה במילא.

לכך יש להוסיף את העובדה כי רובם המכריע של אנשי האבטחה חסר ידע או הכשרה בתחום חדש זה ועלול, בעת ביצוע משימותיו להביא להפצה של המחלה ו/או להדבקה של עצמו (העברת הנגיף בין חפציהם של נבדקים בעת ביצוע בדיקת כבודה או בדיקת תיעוד, למשל).

המענה המוצע

במטרה לתת מענה לאתגרים אלו, נבקש נחלק את הפעולות שעליהן נמליץ, לשלוש קטגוריות עיקריות:

- א. צעדים במישור פעולות אבטחה.
- ב. צעדים במישור פעולות בתחום המאבק בנגיף.
- ג. צעדים במישור ההגנה על מערך האבטחה עצמו.

צעדים במישור פעולות אבטחה

- א. בתדריכים יושם דגש על ניתוח "מקרים ותגובות" במצב החדש על מנת לצמצם למינימום את אי הוודאות של המאבטחים באשר למצופה מהם בתרחישים החדשים שעלולים להיווצר.
- ב. יש לתת דגש מיוחד בהדרכת המאבטחים על סוגיית הסמכויות הנתונות להם מול "האיום" החדש, קרי, אנשים שאינם פועלים על פי הנחיות הקשורות לקורונה.
- ג. צימצום למינימום ההכרחי את מספר עמדות האבטחה שבהן מאבטחים עוסקים גם בנושא הקורונה במטרה לפנות כח אדם לעיסוק בלעדי בתחום האבטחה (כך למשל: אבטחת ריכוזי קהל שנוצרו בשל העיכובים בכניסה).
- ד. תינתן עדיפות לשימוש בטכנולוגיה לצורך בדיקת חום, זיהוי פנים, זיהוי תגים וכדומה, כל זאת במגבלות שנקבעו על ידי הרשות להגנת הפרטיות.
- ה. ביצוע הפרדה בין כניסת בעלי היתרים ואחרים המחויבים בבדיקה בטחונית או כזו הדרושה מכח דרישות הקורונה משום שבמקרים מסוימים ייתכן וניתן יהיה לקבל פטור מכך בנקיטת צעדים מסוימים (הפקדת הצהרה חתומה, למשל).
- ו. העברת מידע ומסרים לציבור הנכנס למתקן בעזרת אמצעים מתאימים (שילוט, הודעות מוקלטות וכו').
- ז. שליטה על תורים ומניעת היווצרות התקהלויות בעזרת סימונים מתאימים.
- ח. ניצול הצורך בעריכת תשאול (מקום שאין פטור מכך) לצורך איתור סימנים מחשידים וסיווג הנכנסים כתחליף לתשאול אבטחתי, ככל שניתן.
- ט. הצגת תעודה מזהה תהיה ללא מגע (התעודה תוחזק בידי המבקר) באופן אשר יאפשר זיהוי האדם ויצמצם סיכויי הדבקה, ככל שהדבר אפשרי.

- י. חשיפת פניו של אדם לפרק הזמן המינימלי הדרוש לשם זיהויו במקום שהדבר דרוש ובכפוף לכך כי הסובבים אותו חובשים מסיכה.
  - יא. הימנעות ככל הניתן מביצוע חיפוש בכבודה (מקום שהתקבל אישור על כך), היעזרות בנבדק לפתיחת כבודה והצגת תכולתה מקום שניתן לעשות כן ושימוש בכפפות חד פעמיות וחיטוי ידיים מקום ששתי ההמלצות הקודמות אינן ברות ביצוע.
  - יב. עריכת חיפוש גופני, כאשר יש צורך בכך, בסיוע אמצעים טכנולוגיים ללא מגע (שער מגנו ו/או מגנו ידני) תוך צמצום המגע עם הנבדק (במקרים בהם קיים חיווי יידרש הנבדק להסיר חפצים מתריעים ולעבור שוב בדיקה ללא מגע).
  - יג. תשאול, זיהוי ופעולות נוספות, יבוצעו, ככל הניתן מאחורי מחיצה שקופה.
  - יד. מומלץ כי בעמדות כניסת כלי רכב יבוצעו רק פעולות אבטחה, בהתאם לדגשים שלעיל וכן כי יצומצם למינימום המגע עם האוכלוסייה הנבדקת, שחלקם לא יעטה מסיכה בעת הימצאותו ברכב (דבר שמתיר החוק) ועם כלי הרכב אשר המגע עם חלקים ממנו (ידיות וכו') עלול להעביר את הנגיף. במידה ויהיה צורך במגע, מומלץ כי יבוצע הדבר בעזרת כפפות וכי ידיים יחוטאו מייד לאחר מכן.
- ככל הדבר דרוש, יש לפנות בבקשה לגורמי רגולציה על מנת לחרוג מהנדרש בביצוע פעולות אבטחה בשגרה.

צעדים במישור פעולות בתחום המאבק בנגיף*

*חלק זה של ההמלצות ישתנה בהתאם להנחיות משרד הבריאות

- א. יש לוודא כי נהלי מערך האבטחה מעודכנים לנוכח השינויים התכופים בהנחיות משרד הבריאות ולרענן הנהלים בכניסה למשמרת.
- ב. יש לבצע הכשרה בהפעלת טכנולוגיה, תחזוקה בסיסית ופתרון בעיות.
- ג. יש לתרגל מתן מענה לאירועים שונים – החל ממגע אקראי באדם/כבודה, דרך המצאות אדם עם חום, דיווח על מפר בידוד/חולה מאומת.
- ד. מדידת חום (ככל שהדבר יבוצע ידנית) תבוצע ממרחק גדול ככל האפשר וללא מגע עם הנבדק.
- ה. התשאול יוגבל לשלושת השאלות שקובע החוק, לא יבוצע תיעוד של המידע למעט במקרים שהחוק מתיר ויינקטו צעדים לשמור על פרטיותו של אדם, ככל הניתן.
- ו. תשאול יבוצע ככל הניתן מאחורי מחיצה שקופה.
- ז. פעולות לאכיפת עטיית מסיכות, שמירה על ריחוק וכו' יבוצעו בדרך של בקשה ומניעת שירות, בהתאם לדרישות החוק. לא יופעלו סמכויות ולא יעשה שימוש בכח כלפי מפירים ובמקרים אלו ידווח הדבר למשטרה ו/או הפיקוח העירוני והדבר יתועד.

צעדים במישור ההגנה על מערך האבטחה עצמו*

*חלק זה של ההמלצות ישתנה בהתאם להנחיות משרד הבריאות ובאיוון הנדרש אל מול פגיעה ביכולת המבצעית

- א. בדיקת התאמת אנשי אבטחה לתפקיד (בעזרת רפואה תעסוקתית, במידת הצורך).
- ב. סיווג עמדות לפי מידת סיכון והתאמת משמרות, בין היתר לפי מידת חשיפה/הצורך במסיכה.
- ג. העברת עבודת האבטחה ככל הניתן לשטח פתוח ו/או שימוש באמצעי לפיזור האוויר כגון מאווררים.
- ד. ביצוע שיבוץ מאבטחים תוך התחשבות בעייפות כגורם סיכון להדבקות.
- ה. הגדרת ציוד מיגון מינימלי שיסופק בידי המעסיק – מוצע כי נוכח החשיפה המוגברת יעשה שימוש במסיכה בעלת תקן מינימלי כלשהו (להבדיל ממסיכת בד, למשל) ומגן פנים שקוף.
- ו. ביצוע הדרכה בנושא הנגיף ודרכי העברתו, שיטות מניעת הדבקה, השימוש בציוד מיגון (לרבות החלפתו/חיטוי בהתאם לתקן מקובל), חיטוי ביגוד וציוד אישי וכו' וכן הוספת דגשים בנושא במהלך תדריך משמרת.
- ז. החלת חובה להשתמש בציוד מיגון בכל מהלך המשמרת (לרבות באזורים אליהם אין לקהל גישה).
- ח. הגדרת אזורים בהם ניתן (לפי החוק) לשהות ללא מסיכה לפרקי זמן של מנוחה, אכילה ושתייה.
- ט. הגדרת חילופין בין עמדות לפי מידת חשיפה, צורך בעטיית מסיכה וכו'.

- י. מניעת אכילה ושתייה במהלך מגע עם קהל או באזורים לא נקיים.
- יא. הוספת מטלות בנושא פיקוח על היבטי מניעת הדבקה לראש משמרת.
- יב. שיבוץ עובדים קבועים במשמרת ומניעת מגע בין משמרות (החלפת משמרת תבוצע במרחק וללא מגע עם משמרת קודמת), ככל הניתן.
- יג. תדריכים ותרגילים יבוצעו ככל הניתן תוך שמירה על מרחק וללא מגע בחפצים משותפים.
- יד. אנשי אבטחה לא יעסקו בניקיון (נושא שיבוצע בידי אנשי ניקיון שיוכשרו לכך) למעט חיטוי משטחים של מגע תכוף בעמדות בכפוף להנחיות שיקבעו בנושא.
- טו. הגדרת נהלים בדבר מניעת מגע עם חפצים (איסור השאלת עטים, סיוע עם כרטיסי חניה וכו').
- טז. קביעת נהלי הסעות עובדים בהתאם לנדרש בחוק, מתן דגשים להגעה עצמית, שימוש בתחבורה הציבורית והמלצות בדבר הימנעות מביצוע פעולות לאחר שעות העבודה באופן עלול להוביל לתחלואה.

סיכום

כאמור בראשית הדברים, יש לקוות כי תוכן מסמך זה יאומץ בידי גורמי אבטחה רבים, בין שהם עוסקים רק באבטחה ובין שהם נדרשים לעסוק גם במשימות מתחום הקורונה.

ככל שהאמור במסמך זה יזכה להכרה ויישום נרחבים יותר, כך יהפכו הסטנדרטים שנקבעו בו לכאלה שיציעו למי שיבחר לאמץ אותם לא רק פתרון מעשי אלא גם ראייה לכאורה להתנהגות סבירה שיש בהן לסייע לו להפחית מאחירותו המשפטית בעולם שבו, בשלב זה, רב הנסתר על הגלוי.

המבקשים להעיר או לתרום להתפתחותו של מסמך זה מוזמנים לעשות כן בפניה ישירה למחברים באמצעות הדוא"ל הר"מ.

* חגי ברעם הוא מנהל המרכז ללימודי ביטחון בבית הספר למקצועות הביטחון, הפועל במסגרת היחידה ללימודי חוץ של אוניברסיטת אריאל ולשעבר בכיר באגף האבטחה בשירות הביטחון הכללי. חגי התמחה בניהול מערכי שירות לקוחות וניהול ידע בארגונים והנו בעל תואר MBA מאוניברסיטת באר שבע. ניתן ליצור קשר עם חגי בדוא"ל: hagaibaram@gmail.com

פרי נובוטני הוא עורך דין, חבר לשכת עוה"ד בישראל וניו יורק עוסק בנושא אבטחה, חירום ובטיחות למעלה מחמש עשרה שנים. בראשית פרוץ משבר הקורונה עסק פרי בנושא הקורונה בצה"ל ועבר לייעץ לגופים רבים בהיבטים המשפטיים של המשבר. מאז פרוץ המשבר עבר פרי שתי הכשרות בנושא היבטים שונים של הנגיף בתוכניות לימוד מרחוק של אוניברסיטת John Hopkins ואוניברסיטת Northwestern. ניתן ליצור קשר עם פרי נובוטני בדוא"ל: office@sec-law.co.il